NISELES TRER

Shyfra Werber

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

שפרה װערבער

ניסעלעם טרער

פאַרן "ייִדישן וויסנשאַפֿטלעכן אינסטיטוט" — אַ מתנה
שפרה
פּאַריז, דעם 25 יוני 1951

שפרה ווערבער

ניסעלעס טרער

— אַרויסגעגעבן דורך : געז. „שול און דערציונג", בעלגיע —

DESSINS : BENN

צייכענונגען : ב ע ן

Imprimerie «Ounzer Vort» (M. Naets) - 43, Rue Bara - דרוק „אונזער וואָרט"

געווידמעט מײַן ײנגעלע —
משהלע

פארוואָרט

די דיכטערין שפרה ווערבער איז באקאנט אין אונזער ישוב נישט נאר אלס סטימולירנדיקער כוח אין היגן געזעלשאפטלעכן לעבן, נאר אויך אלס קולטור־טוערין און גאנץ באזונדערס — אלס לערערין. און ווען איך זאג לערערין, טראכט איך באלד וועגן דער קינדער־סביבה, אין וועלכער שפרה ווערבער פאסט זיך אזוי גוט אריין און ווערט אזוי שנעל געקניפט און געבונדן מיט אירע יונגע צוהערער, און דאס — נישט אזוי צוליב די פעדאגאגישע פעיקייטן, וואס זי באזיצט בלי שום ספק — נאר ניכער, וואלט איך געזאגט, צוליב איר אויסערגעוויינלעכער ליבע צו קינדער.

און אז שפרה ווערבער האט ליב ייִדישע קינדער, דאס האבן מיר געזען אין די פינצטערע יארן פון דעם לעצטן וועלט־קריג, ווען זי האט בפועל ממש געראטעוועט ייִדישע קינדער פון שונאס הענט. און הן נאך דער באפרייונג, ווען זי האט זיך געווארפן מיט איר גאנצן ברען אין דער הילפס־אקציע פאר די לעבנגעבליבענע ייִדישע משפחות און גאנץ באזונדערס פאר די אפגעראטעוועטע ייִדישע קינדערלעך. נישט איין ייִדיש קינד אין בעלגיע האט צו פארדאנקען שפרה ווערבער, וואס אים איז געלונגען נובר צו זיין די עלנטקייט און קענען אפילו פארזעצן און פארענדיקן זיין שטודיום.

אבער אויך שפרה ווערבער באקומט איר שכר: זי הייבט אן ווערן ליטעראריש טעטיק; אונטערן איינדרוק פון די שרעקלעכע אקופאציע־יארן, שרייבט שפרה ווערבער אן א קינדער־מעשהלע און אייניקע קינדער־לידעלעך, וואס ווערן פארעפנטלעכט אין זאמלהעפט „האנט אין האנט", ארויסגעגעבן בשעתו דורך דער געזעלשאפט „שול און דערציונג", און וועלכע האבן געהאט א גאנץ ווארעמען אפרוף. און איצטער ברענגט אונז די דיכטערין א פריש קינדער־מעשהלע א.נ. „ניסעלעס טרער". א טרער פון ייִדישן קינד ניסעלע, וועמענס עלטערן עס זענען פארשלעפט געווארן אין די נאצי־לאגערן.

דאס מעשהלע איז באהויכט מיט נשמה און מיט אמתער דיכטערישער פאנטאזיע, פארמאגט אלע אטריבוטן פון קינדער־דיכטונג און קען זיכער דינען אלס לייען־מאטעריאל פאר די ייִדישע שולן.

א סך חן געבן צו דער מעשהלע די פרעכטיקע צייכענונגען פון באריסטן ייִדישן מאלער בען.

קומט מאקע דעריבער א גרויסן יישר־כוח דער געזעלשאפט „שול און דערציונג", וואס פארנעמט זיך מיט דעם ארויסגעבן דאס דאזיקע ביכל פון שפרה ווערבער, און מיר ווינטשן דער מחברטע: זאל זיין אין א גלידיקער שעה, און זאל זי זוכה זיין צו שטייגן וואס העכער און העכער אויף איר נייעם מעטיקייט־געביט. דאס וועט זיין צום כבוד פון אונזער ישוב און א געווינס פאר דער קינדער־דיכטונג.

ש. בלאנק

Benn

אין א שטאט — זאל זיין — אין בריסל
וווינט א ייִנגל, הייסט ער — ניסל,
מיט זיין טאטן, מיט זיין מאמען
וווינען אלע דריי צוזאמען.

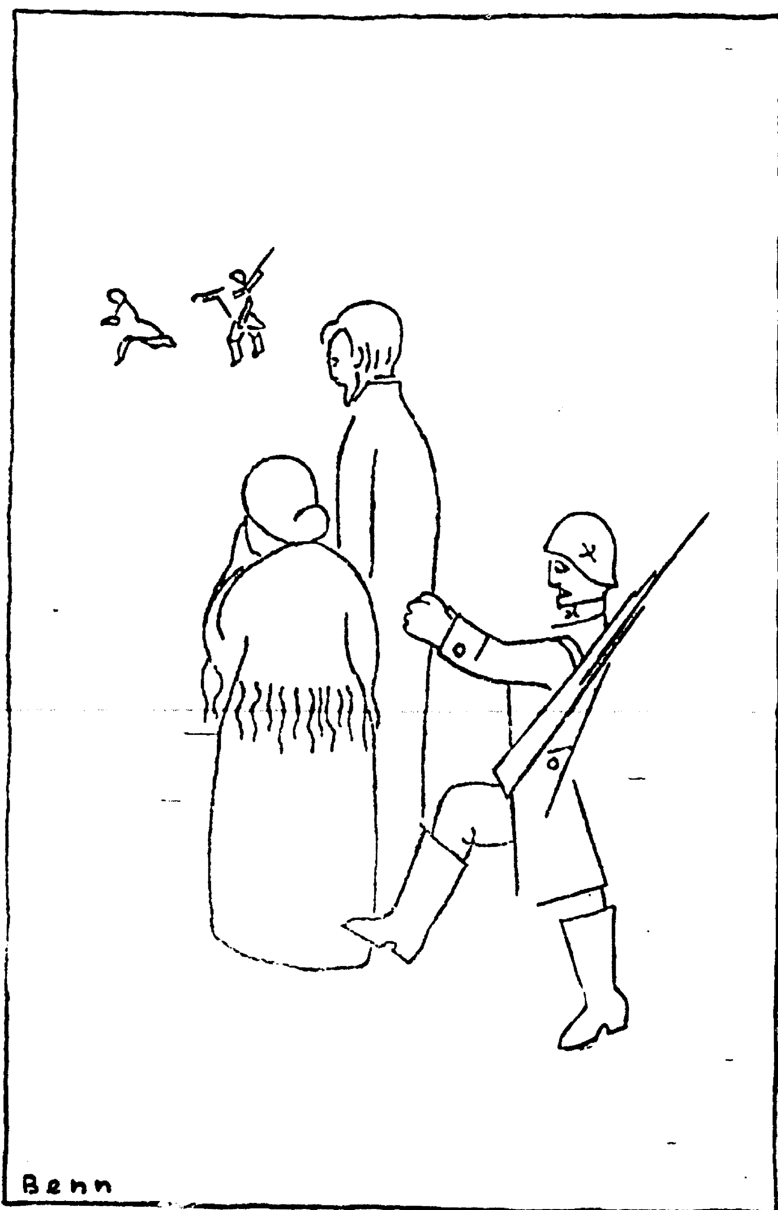
ניסעלע איז רונדיק, קליין
און א פּנים — מלא חן,
גידעריק, ברייט — די מאמע ציפּע
לאנג און דאר — דער טאטע ליפּע.

וווינען אלע דריי אין פריידן,
גליקלעך, ווי אין א גן־עדן.

איז אין העטלאנד דא א קייזער,
אזוי שלעכטער, אזא בייזער,
וויל זיך נאר כסדר קריגן
און די גאנצע וועלט באזיגן.

איינמאל זאגט ער זיינע לייט:
„יידן זענען דאך צעשפרייט;
טאמער טרעפט איר יידן אן,
פאקט זיי אן אין א וואגאן,
שיקט זיי אפ אין לאנד צו מיר,
און דעם לאגער נומער פיר".

ווערט ביי יידן א בהלה,
א יללה: אט א קללה!

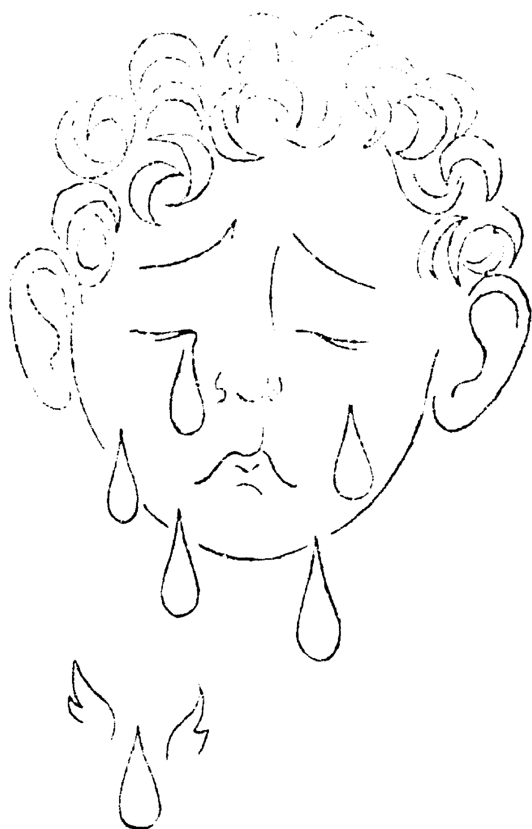

Benn

קומען העטן אַן אין בריסל,
דאָרט ווו ס'וווינט דאָס ייִנגל ניסל,
כאַפּן אַן די מאַמע ציפּע
און דעם גוטן טאַטן ליפּע,
און אַ הויכער אָפיציר
שיקט זיי אָפּ אין לאַגער פיר.

איז דער אומגליק זייער גרויס,
האַלט עס ניסעלע נישט אויס;
נישט ער שפּילט זיך, נישט ער לאַכט,
שטענדיק אומעטיק, פאַרטראַכט.
בענקט ער נאָך דער מאַמען ציפּע
און דעם גוטן טאַטן ליפּע.
ווייַנט דאָס ייִנגעלע און קלאָגט,
אַז דאָס האַרץ ווערט אויסגענאָגט.

גיסן טרערן טראפ נאך טראפ,
פאלט אמאל א טרער אראפ,
דרייט זיך דריי מאל ארום פיסל
פון דעם קליינעם יינגל ניסל,
און זי זאגט צו אים אזוי:

„ס׳גייט דאס הארץ מיר אוים פאר ווײ,
וואס דו האלסט אזוי אין כליפען
נאך דיין ליבער מאמען ציפע
און דיין גוטן טאטן ליפע.
כ׳קען נישט הערן דיין געוויין,
עלנט געבעך און אליין
ביסט געבליבן אויף דער וועלט
און אין דרויסן — אזא קעלט.

Benn

הער זשע, יינגעלע, מיך אויס:
איך וועל אין דער וועלט ארויס,
און מיין נאמען איז נישט טרער,
אויב איך ברענג דיר נישט אהער —
סיי דיין ליבע מאמע ציפע,
סיי דיין גוטן טאטן ליפע".

—

פרייט זיך ניסעלע: א גרויל,
גיט א קוש דער טרער אין מויל:

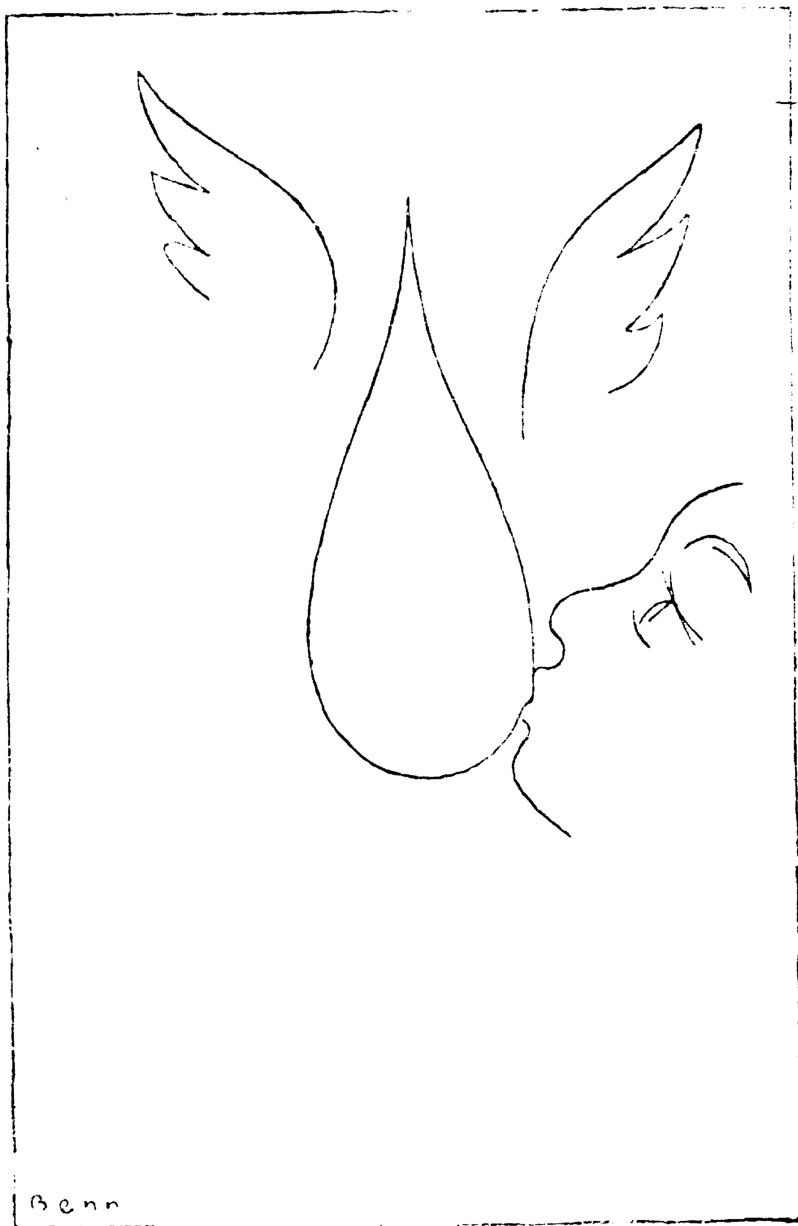
„ב׳וועל דיך קיינמאל נישט פארגעסן —
נישט ביים שלאפן, נישט ביים עסן;
גיי און זאל דיר זיין מיט גליק —
טאטע־מאמע ברענג צוריק".

זיבן נעכט און זיבן טעג
איז די טרער געווען אין וועג,
ביז זי קומט אין ענגלאנד אן,
קלאפט אין לאנדאנס טויער אן.
פרעגט זיך לאנדאן: „ווער קלאפט, ווער?"
„איך, כ׳בין ניסעלעס א טרער".

און די טרער דערציילט מיט ברען
וועגן אלין וואס איז געשען,
וועגן ציפען, וועגן ליפען
און פארענדיקט מיט א בליפען:
„עפעס טוט פאר ניסלס גליק,
טאטע־מאמע ברענגט צוריק".

„ס׳איז דיין איינפאל גארנישט שלעכט,
דיין בקשה איז גערעכט",
ענטפערט לאנדאן מיט א ברומען:
„זענען אבער מיר פארנומען
מאכן ביקסן, עראפלאנען, —
מיינסטו, אז ס׳איז צייט פאראנען
זוכן ציפען, זוכן ליפען?
ס׳וועט נישט העלפן דיר דיין בליפען".

זעט ~~זי אז~~ די זאך איז שווער,
ווערט זי טרויעריק, ~~די טרער~~.

Benn

זיבן נעכט און זיבן טעג
גייט זי ווייטער אליין אין וועג,
ביז זי קומט צו וואַשינגטאָן,
קלאַפּט זי דאָרט אין טויער אָן.

זי דערציילט איך דאָרט מיט ברען
וועגן אַלץ וואָס איז געשען,
וועגן ציפּען, וועגן ליפּען
און פאַרענדיקט מיט אַ כליפּען:
„עפּעס טוט פאַר ניסלס גליק,
טאַטע־מאַמע ברענגט צוריק".

„ס'איז דיין איינפאַל גאַרנישט שלעכט,
דיין בקשה איז גערעכט.
וואַשינגטאָן באַגריסט דיין קומען,
זענען אָבער מיר פאַרנומען
מאַכן ביקסן, עראָפּלאַנען,
מיינסטו, אַז ס'איז צייט פאַראַנען
זוכן ציפּען, זוכן ליפּען?
ס'וועט נישט העלפן דיר דיין כליפּען".

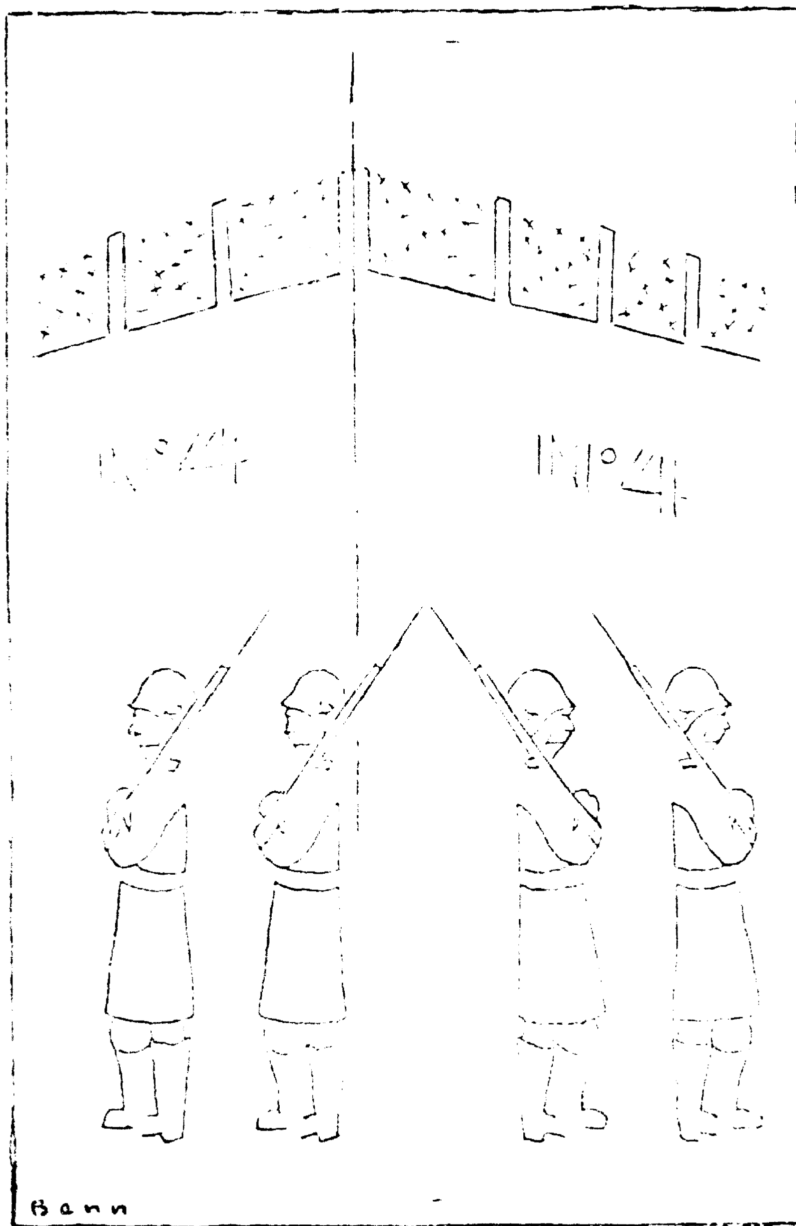
זעט די מרער די זאַך איז שווער,
ווערט זי טרויעריק נאָך מער.

זיבן נעכט און זיבן טעג
גייט זי ווייטער אַליין אין וועג,
קומט זי אין ישׂראל אָן,
קלאַפּט זי דאָרט אין טויער אָן.

ווערט אַ טומל, אַ גערודער —
ס'איז אַ טרער פון אונזער ברודער,
ס'איז נישט עפּעס אַבי־וועלער,
ס'איז דאָך ניסעלעס אַ טרער.

ווערט די טרער באַזאָרגט מיט עסן,
ווערט די טרער באַזאָרגט מיט טרינקען,
ווערט געמאַכט איר אַ געלעגער,
אייביק וועט זי דאָס געדענקען.
ווערט איר וואַרעם, ווערט איר גוט,
קריגט די טרער שוין ווייטער מוט.

און ווי ס'הייבט נאָר אָן צו טאָגן,
איז די טרער אויף אַלע ראָגן
און דערציילט באַלד אויס מיט ברען
וועגן אַלין וואָס איז געשען,
וועגן ציפּען, וועגן ליפּען
און פאַרענדיקט מיט אַ כליפּען:
„עפּעס טוט פאַר ניסלס גליק,
טאַטע־מאַמע ברענגט צוריק".

No 4
No 4
Benn

ד

דאגן יידן: — „הער אונז אויס,
ס'איז דער אומגליק זייער גרויס,
צו דערלעבן א נקמה
פירן מיר איצט א מלחמה
מיט די העטן און דעם קייזער,
אזא שלעכטער, אזא בייזער;
יידן האט ער אן א שיעור
איינגעשפארט אין לאגער פיר,
און פארשטעלט האט ער זיין לאנד
מיט א הויכער פעסטער וואנט
און באוואכט עס מיט סאלדאטן,
מיט באגנעטן און הארמאטן.
ווי באפרייט מען מאמע ציפע
און דעם גוטן טאטן ליפע,
אז דער לאגער נומער פיר
איז נאך ערגער ווי סיביר".

זעט די טרער די זאך איז 'שווער
ווערט זי טרויעריס נאך מער.

און דאַ — פאַלט איר עפּעס איין:

„כ'מוז נאָך אויך אין רוסלאַנד זיין,

מאָרגן לאָז איך זיך אין וועג".

פאַלט אויף יידן אָן אַ שרעק,

ווערט אַ טומל, אַ געוואַלד:

„ס'איז אין רוסלאַנד זייער קאַלט,

ווערסט דאָך דאָרט פאַרפרוירן ווערן".

וויל די טרער דערפון נישט הערן:

— „מאָרגן לאָז איך זיך אין וועג,

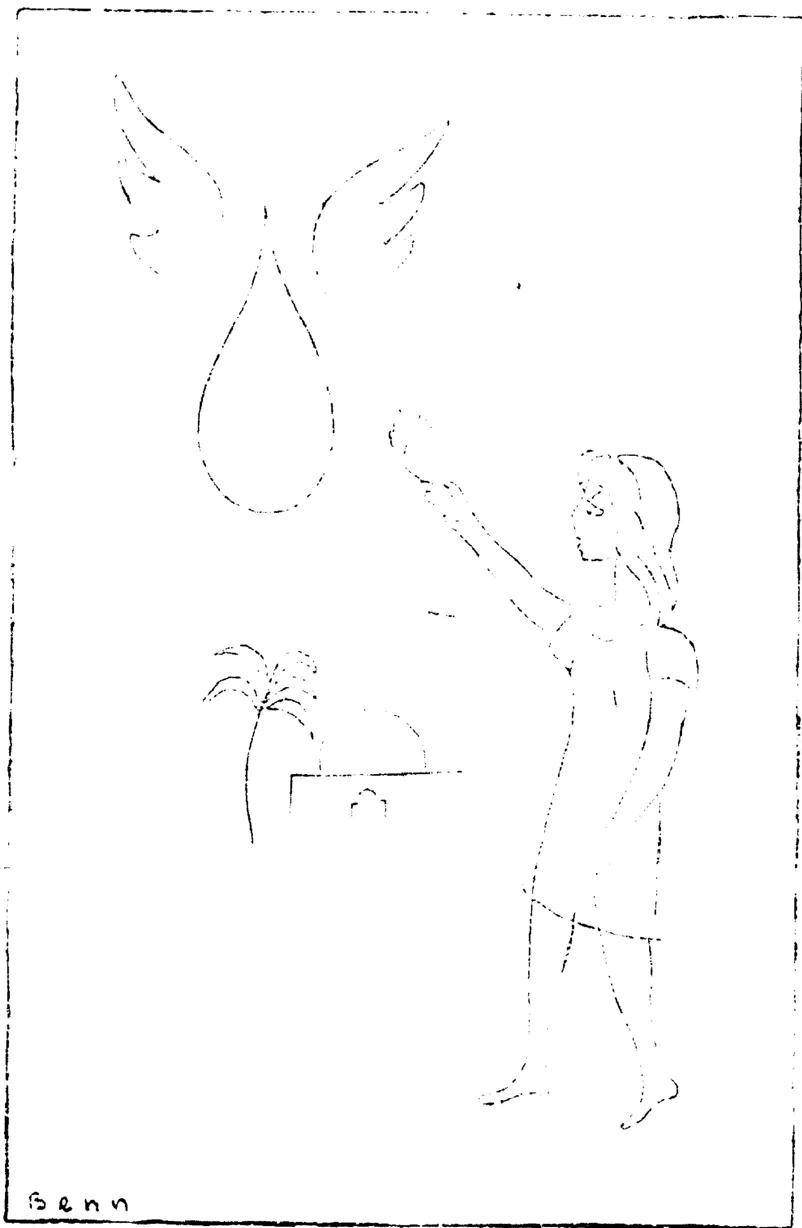
און אַ סוף זאָל זיין, און עק". —

ווערט אַ טומל, אַ גערעש,

און מען לויפט אַרויס אין גאַס,

און מען הייבט אָן צו באַזאָרגן,

זאַכן, עסנוואַרג אויף מאָרגן.

Benn

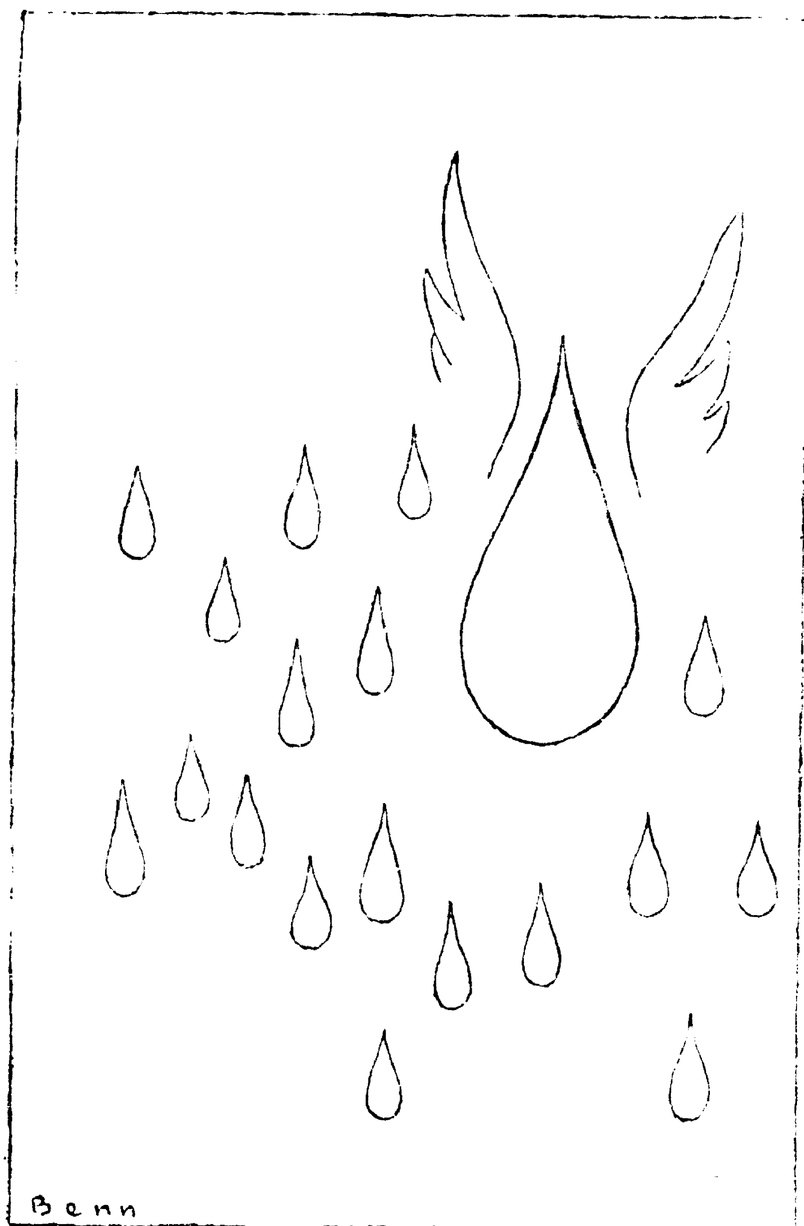
מאכט א שוסטער שנעל און גיך,
מאכט איר א פּאר נייע שיך,
און דער שניידער מאכט א פוטער,
און דער פּערמער — קעז און פּוטער,
און די קבוצה „ילדים"
ברענגט איר ברויט פון בעסטן מין.
און די קינדער — אייגלעך גלאנצן —
ברענגען אן איר פּאמעראנצן,
שאקאלאד און גוטע זאכן,
וואס נאר יידן קענען מאכן.

דאנקט די טרער און וויל שוין גיין, —
שטייט א מיידעלע אליין:
„ב'האב דיר גארנישט וואס צו געבן,
ס'גייט מיר אוים דאס גאנצע לעבן",
זאגט דאס מיידעלע פארשעמט,
און דאס הערצל נעבעך קלעמט.

פלוצים גיט זי זיך א כאפ
און אין קעשענע א טאפ:
„כ'האב א בערשטעלע געקראגן —
א מתנה פון מיין באבן.
נא, איך גיב עס דיר אוועק,
נעם עס מיט אין ווייטן וועג.
מיטן בערשטעלע א פוין,
גייט אראפ דער גאנצער שמוץ,
וועסטו שיין און גלאנציק ווערן,
ווי אין הימל טויזנט שטערן.
ס'וועט דאס בערשטעלע דיר נוצן,
טאמער דארפסט אין וועג זיך פוצן".

זאגט די טרער: „א גרויסן דאנק —
ס'איז דאך טאקע א געדאנק —
טאמער כ'דארף אין וועג זיך פוצן,
קען דאס בערשטעלע מיר נוצן".

אנגעטאן אין נייעם פוטער,
און אין רוקזאק ברויט מיט פוטער,
אויסגעפוצט און מלא חן,
לאזט די טרער אין וועג זיך גיין.

Benn

דיבן נעכט און זיבן טעג
איז די טרער געווען אין וועג,
ביז זי קומט אין רוסלאַנד אָן,
קלאַפּט זי דאָרט אין טויער אָן:

„איר דאָס לאַנד פון יושר, רעכט —
זאָגט, צי איז אַזוי גערעכט,
זאָגט, צי איז עס גישט געמיין
לאָזן ניסעלען אַליין".

און די טרער דערציילט מיט ברען
וועגן אַלץ וואָס איז געשען,
וועגן ציפּען, וועגן ליפּען
און פאַרענדיקט מיט אַ כליפּען:

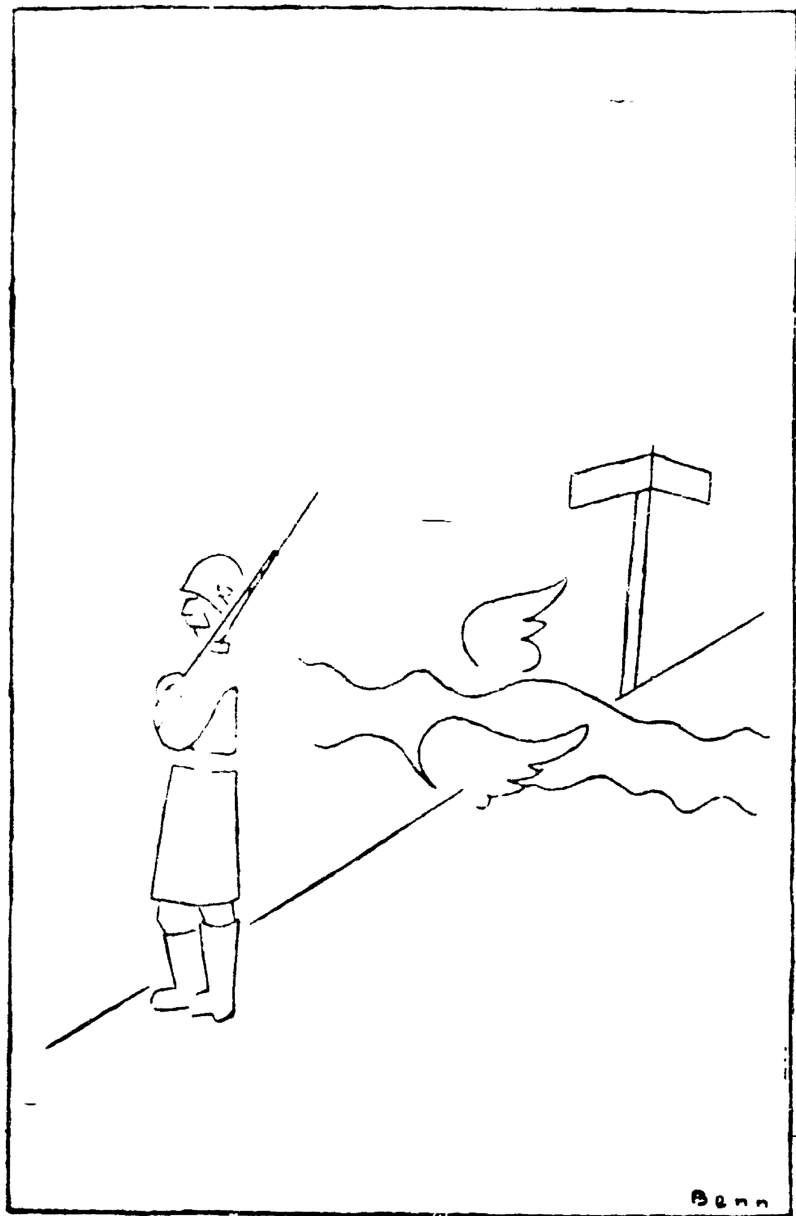
„עפּעס טוט פאַר ניסלם גליק,
טאַטע־מאַמע ברענגט צוריק".

מיט א גרויסן וויי־געשריי,
ענטפערט רוסלאנד איר אזוי:

„ס'איז דיין טענה א גערעכטע,
און די העמן — טאקע שלעכטע;
זייער שיין, וואס ביזט געקומען,
זענען אבער מיר פארנומען
מאכן ביקסן, עראפלאנען, —
מיינסטו, אז ס'איז צייט פאראנען
זוכן ציפען, זוכן ליפען?
ס'וועט נישט העלפן דיר דיין כליפען".

זעט זי, אז די זאך איז שווער,
ווערט זי טרויעריק נאך מער.

קלערט זי: — וואס איז דא צו שטיין,
כ'וועל אליין אין לאנגער גיין
אויפזוכן די מאמע ציפע
און דעם גוטן טאטע ליפע.

Benn

זיבן נעכט און זיבן טעג —
גייט זי... טרעפט זי אויפן וועג —
איינס און צוויי און דריי און פיר...
טרערן, טרערן אָן א שיעור...
טרערן קינדערישע טרערן,
וועלכע לייכטן, ווי די שטערן.
זיי דערציילן אלע אויס —
וועגן אומגליק, וואס איז גרויס:

„קינדערלעך אליין געבליבן,
טאטעס, מאמעס האט פארטריבן
אט דער הויכער אפיציר
אין דעם לאגער נומער פיר".

זאָגט דאַן ניסלם טרער צו זיי:
„ס'איז ביי מיר דער זעלבער ווײ",
און דערציילט זיי ווי אַזוי ווען,
זי — די טרער — איז אויסגעוואוען.

גיסן זיך צונויף די טרערן
און זיי שווערן ביי די שטערן:
— וואָס און ווען עס זאָל נישט זיין,
מוזן מיר אין לאַגער זיין. —

גיסן טרערן זיך צוזאַמען,
ווי געבוירן פון איין מאַמען,
ווערט אַ טייכעלע פון זיי,
קלאָר און גלאַנציק ווי דער שניי.

זיבן נעכט און זיבן טעג
איז דאס טייכעלע אין וועג ;
טוט דער וואך־זעלנער א געוויין,
פליסט דאס טייכל דורך דער גרעניץ,
און אין לאגער נומער פיר
קלאפן טרערן אן אין טיר.

און די מאמעס און די טאטעס —
אלע אנגעטאן אין שמאטעס —
מיט א פליעסקען אין די הענט,
האבן טרערעלעך דערקענט.

אויך די ליבע מאמע ציפּע
און דער גוטער טאטע ליפּע
מיט א פליעסקען אין די הענט
האבן ניסלס טרער דערקענט.

און די טרער דערציילט מיט ברען –
וועגן אלץ וואס איז געשען
און זי בעט ביי מאמען ציפּע
און ביים גוטן טאטן ליפּע:
„עפּעס טוט פּאר ניסלם גליק,
קומט צום יינגעלע צוריק”.

הייבט אן כליפּען מאמע ציפּע,
כליפּעט אויך דער טאטע ליפּע:
„ס'איז דיר לייכט צו זאגן קומען,
ס'איז דאס לאנד ארומגענומען
מיט א הויכער פעסטער וואנט
און מיט וואך־לייט נאכאנאנד”.

זעט די טרער די זאך איז שווער,
ווערט זי טרויעריק נאך מער.

Benn

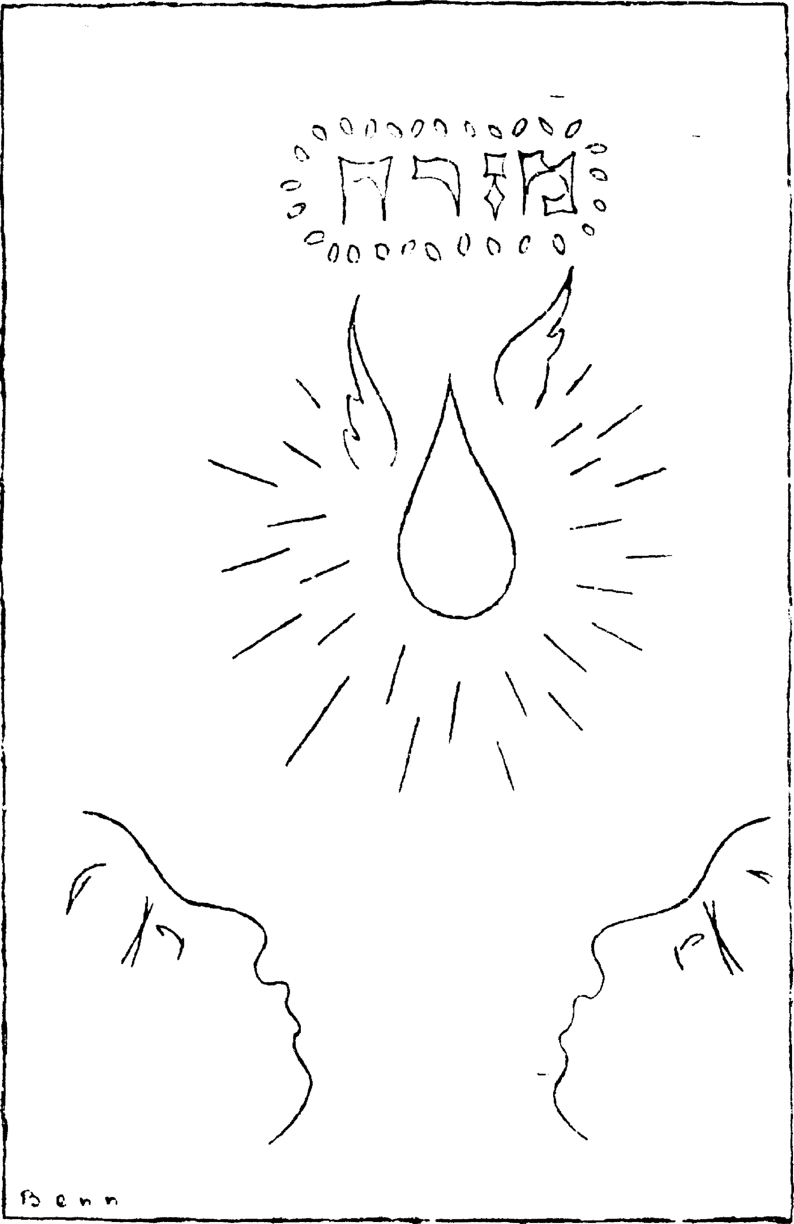
בליפעט מער נישט מאמע ציפע,
נישט דער גוטער טאטע ליפע,
נעמען אן די טרער אין האנט,
קושן, צערטלען נאכאנאנד,
און זיי זאגן איר אזוי:

„ס'גייט דאס הארץ אונז אויס פאר וויי
דאס וואס ניסל ווײנט כסדר,
אבער ליידער, אבער ליידער
איז פון לאגער נומער פיר
נישט צו געבן זיך קיין ריר.
גיב אים אפ די בעסטע גרוסן,
גיב אים איבער הייסע קושן"...

רעדן קענען זיי נישט מער,
אזוי פרעסט דאס הארץ זיי שווער...
און עס בלייבט אין האלדז זיי שטיין
ביטער־טרויעריק געוויין...

אזון די מאמעס און די טאטעס —
אלע אנגעטאן אין שמאטעס —
זאגן פונקט ווי מאמע ציפע
און ווי גוטער טאטע ליפע,
און עס בלייבט אין האלדז זיי שטיין
בימער־טרויעריק געוויין...

ווייל די טרער שוין גיין אהיים,
טראכט זי: — כ'וועל זיך מאכן שיין.—
מיטן בערשטעלע א פוץ,
גייט אראפ דער גאנצער שמוץ.
פלוצים... הייבט אן טרער צו פינקלען
און פארבלענדט דארט אלע ווינקלען.

מזרח
Benn

מאמע נעמט די טרער אין האנט,
זעט זי — ס'איז גאר א בריליאנט;
גייט זי מיט דער טרער אין האנט
צו דער הויכער, פעסטער וואנט,

האבן וואך־לייט נישט דערקענט —
פון בריליאנט אזוי פארבלענדט —
אז די מאמעס און די טאטעס,
אלע אנגעטאן אין שמאטעס,
גייען דורך דעם וויסטן לאנד,
אלץ א דאנק אט דעם בריליאנט.

ווייסט איר, וואס עס איז געשען,
ווען דאס יינגל האט דערזען
מאמע ציפּע, טאטן ליפּע?
איז ארום ער מיט א כליפּען,
קושט דאס פּנים זיי, די הענט...
און דא — האט ער באלד דערקענט,
דער בריליאנט — דאס איז זיין טרער,
ווערט ער פריילעכער נאך מער.

און די טרער דערציילט מיט ברען
וועגן אלץ, וואס איז געשען.
זאָגט איר ניסעלע אזוי:

„ביסט געוועזן מיר געטריי —
כ'וועל דיר קיינמאל נישט פארגעסן,
נישט ביים שלאפן, נישט ביים עסן;
האסט געבראכט אזא מין גליק —
טאטע־מאמע כ'האב צוריק".

און פון דעמאלט הענגט ברילִיאנט
אויף דער שענסטער מזרח־וואַנט,
און ווען ס'ווערט אַ ביסל שמוין, —
מיטן בערשטעלע אַ פּוין,
הייבט ער ווידער אָן צו פינקלען
און פאַרבלענדט דאָרט אַלע ווינקלען.

און ווי אַמאָל, אויך איצט — אין בריסל
לאַכט און פרייט זיך יינגל ניסל;
מיט זיין טאַטן, מיט זיין מאַמען
וווינען אַלע דריי צוזאַמען,
וווינען אַלע דריי אין פרידן,
גליקלעך ווי אין אַ גן־עדן.

איך בין דאָרטן אויך געוועזן
און האָב אַלין אַליין געזען,
און אַפילו דעם ברילִיאַנט
אויף דער שענסטער מזרח־וואַנט.

תיקון טעות:

זייט 20 שורה 10 אַנשטאט „טרינקען" לייען „פרינקען"

„ 20 „ 12 „ „געדענקען" „ „געדרינקען"

„ 32 „ 16 „ „טאטע" „ „מאטן"

SZYFRA WERBER

NISSELES TRER

BRUXELLES